

Lees- en dyslexiebeleid

IKC Juliana

2020-2021

IKC | JULIANA

Inhoudsopgave

Inleiding	2
1. Signaleren leesproblemen en dyslexie	3
1.1 Vroegtijdig onderkennen	3
1.2 Beginnende geletterdheid groep 1 en 2	3
1.3 Aanvankelijk lezen en spellen groep 3	5
1.4 Voortgezet (technisch) lezen en spellen in groep 4 t/m 8	6
1.5 Conclusie	7
2. Diagnosticeren leesproblemen en dyslexie	8
2.1 Begeleiding en ondersteuning	8
2.1.1 Zorgniveau 1	9
2.1.2 Zorgniveau 2	9
2.1.3 Zorgniveau 3	9
2.2 Aanvraag dyslexieonderzoek gemeente Barneveld	10
3. Interventies en aanpassingen	11
3.1 Ondersteunende hulpmiddelen	11
3.1.1 Remediëren	11
3.1.2 Compenseren	11
3.1.3 Dispensatie	11
Bronnenlijst	13

IKC | JULIANA

Inleiding

Voor u ligt het lees- en dyslexiebeleid van Integraal Kindcentrum Juliana¹ in Barneveld. Het doel van dit lees- en dyslexiebeleid is om leerlingen met vermoedens van ernstige leesproblemen en dyslexie zo goed mogelijk te ondersteunen en te begeleiden. Dit beleid geeft inzicht in de mogelijkheden die de IKC Juliana biedt aan leerlingen die binnen dit beleid vallen.

Wij zien binnen het onderwijs, dat we bieden binnen het integraal kindcentrum, de verantwoordelijkheid voor het voorkomen en verminderen van lees- en spellingproblemen en willen in een vroeg stadium signaleren om de leerling de juiste ondersteuning te bieden. Dit lees- en dyslexiebeleid geeft tevens ouders duidelijkheid hoe we als IKC Juliana werken en wat de vervolgstappen zijn voor leerlingen met vermoedens van dyslexie.

¹ Er wordt in dit beleidsplan geschreven over Integraal Kindcentrum Juliana. Voor de leesbaarheid wordt dit afgekort met IKC Juliana

Hoofdstuk 1. Signaleren leesproblemen en dyslexie

In dit eerste hoofdstuk zal het protocol "Leesproblemen en Dyslexie" van het Expertisecentrum Nederlands centraal staan. Hierin staat duidelijk beschreven hoe lees- en spellingproblemen met behulp van toetsen en observaties systematisch kunnen worden opgespoord (Steunpunt dyslexie, 2016). Er wordt uitgegaan van meetmomenten waarop gestandaardiseerde toetsen worden afgenomen. Daar zit een opbouw in een gedurende de onderwijsperiode. Elke groep heeft eigen toetsmomenten waarin leerlingen gesignaleerd worden.

1.1 Vroegtijdig onderkennen

Binnen het onderwijs betreffen 4% van de leerlingen met ernstige en structurele lees- en spellingproblematieken. Dyslexie wordt als volgt gedefinieerd:

"Is een stoornis die gekenmerkt wordt door een hardnekkig probleem met het aanleren en het accuraat en/of vlot toepassen van het lezen en/of het spellen op woordniveau" (Steunpunt Dyslexie, 2017).

Dyslexie is de combinatie van mogelijkheden en moeilijkheden die het leerproces beïnvloeden bij het lezen, spellen, schrijven en vaak ook het rekenen. Uit wetenschappelijk onderzoek is gebleken dat dyslexie voorkomt bij alle niveaus van intelligentie. Leerlingen met een hoge intelligentie kunnen goed compenseren waardoor ze niet vroegtijdig worden gesignaleerd en herkent. Bij dyslexie is erfelijkheid een grote component. De kans is 40 – 50% dat de leerling er aanleg voor heeft, bij twee dyslectische ouders ligt het percentage zelfs rond de 80% (Steunpunt Dyslexie, 2017). Bij dyslexie is er sprake hardnekkige lees- en/of spellingproblemen op woordniveau, die met intensieve begeleiding niet of nauwelijks te verhelpen zijn. Dit beleid richt zich op de leerlingen die na intensieve ondersteuning en begeleiding niet of nauwelijks zich ontwikkelen en de leerlingen die na drie opeenvolgende meetmomenten een IV of V score op spelling en/of lezen (AVI/DMT) behalen.

Er kunnen in combinatie met dyslexie, mogelijk andere belemmeringen ontstaan:

- Een trage verwerkingssnelheid van (talige) informatie
- Niet begrijpen van complexe vragen terwijl ze wel het antwoord weten
- Onthouden of ophalen van namen uit het geheugen
- Taal/spraakstoornis: zoals woordvindingsproblemen
- Motorische vaardigheden: ze hebben een zwak ontwikkelde fijne motoriek - Moeite met automatiseren bij rekenen en omdraaien van getallen of leesfouten bij grote vraagstukken

Dyslexie kan nooit verholpen worden, maar wanneer er een goede afstemming in het onderwijs is op de didactische behoeften van de leerling zullen de leerproblemen minder worden. Om dyslexie vroegtijdig te onderkennen is het van belang al in groep 1 en 2 te letten op mogelijke signalen van dyslexie (Avontuur, 2003).

1.2 Beginnende geletterdheid in groep 1 en 2

In groep 1 en 2 wordt er gesproken van signalen en niet van kenmerken, omdat de diagnose pas duidelijk te stellen is wanneer er sprake is van lezen en spellen (Avontuur, 2003). Hierbij let de leraar op de eerste signalen van uitblijvende interesse in letters en woorden (Steunpunt dyslexie, 2017).

Binnen het IKC Juliana worden in groep 1/2 de volgende meetmomenten aangehouden om signalen van dyslexie vast te stellen:

Groep 1

Meetmoment	Toets	Toelichting
Oktober/november	Leerlijnen jonge kind - taal	Leerlijn taal jonge kind is onderverdeeld in beginnende geletterdheid en interactief taalgebruik en volgt de leerling in de ontwikkeling op het gebied van taal.
Januari	Leerlijnen jonge kind - taal	Leerlijn taal jonge kind is onderverdeeld in beginnende geletterdheid en interactief taalgebruik en volgt de leerling in de ontwikkeling op het gebied van taal.
Juni	Leerlijnen jonge kind - taal	Leerlijn taal jonge kind is onderverdeeld in beginnende geletterdheid en interactief taalgebruik en volgt de leerling in de ontwikkeling op het gebied van taal.

Groep 2

Meetmoment	Toets	Toelichting
September/oktober	Taaltoets Alle Kinderen (TAK)	Afname bij zowel Nederlandstalige als niet-Nederlandstalige leerlingen. Deze toets test: <ul style="list-style-type: none"> - Passieve woordenschat - Woordvorming - Zinsbegrip Alleen bij de leerlingen afnemen waar inzicht gewenst is in de ontwikkeling
Januari	CITO Taal voor Kleuters	Bij een score van IV/V wordt door de leerkracht een uitgebreide analyse gemaakt en krijgt de leerling extra ondersteuning en begeleiding op het fonologisch bewustzijn
	Lettoets voor kleuters Expertisecentrum Nederlands	Bij de afname in januari groep 2 wordt er getoetst of de leerlingen 6 letters kennen. Wanneer dit aantal lager ligt wordt er extra ondersteuning en begeleiding ingezet en zal het programma 'Bouw' van Lexima worden ingezet om lees- en spellingproblemen te voorkomen
Juni	CITO Taal voor Kleuters (Alleen leerlingen die een IV/V score in januari behaalde)	Als check om de leerontwikkeling in kaart te brengen voor de overdracht naar groep 3

	Lettertoets voor kleuters Expertisecentrum Nederlands	Bij de afname in juni groep 2 wordt er getoetst of de leerlingen 12 letters kennen. Wanneer dit aantal lager ligt wordt er extra ondersteuning en begeleiding ingezet
	Taaltoets	Afname bij zowel Nederlandstalige als niet-Nederlandstalige leerlingen. Deze toets test: <ul style="list-style-type: none"> - Passieve woordenschat - Woordvorming - Zinsbegrip Alleen bij de leerlingen afnemen waar inzicht gewenst is in de ontwikkeling

1.3 Aanvankelijk lezen en spellen

In groep 3 gaan leerlingen aanvankelijk lezen en spellen. In deze groep staat de elementaire leeshandeling centraal. Daaronder valt het opbouwen van letterkennis, decoderen van klankzuivere woorden en de ontwikkeling van het fonemisch bewustzijn. Leerlingen met een moeizame leesontwikkeling worden in groep 3 door de volgende signaleringsmomenten gesignaleerd:

Meetmoment	Toets	Toelichting
Herfstsignalering	Herfstsignalering LIJN3	Afname toetsen na thema 3 van de methode 'LIJN3' om de auditieve vaardigheden, letterkennis en decodeervaardigheden na te gaan bij de leerlingen. Leerlingen die uitvallen krijgen extra ondersteuning en begeleiding.
Januari (=Wintersignalering)	Wintersignalering LIJN3	Afname toetsen na thema 6 van de methode 'LIJN3' om de auditieve vaardigheden, letterkennis en decodeervaardigheden na te gaan bij de leerlingen of ze deze vaardigheden beheersen. Leerlingen die uitvallen krijgen extra ondersteuning en begeleiding.
	CITO Spelling M3	Bij een score van IV/V wordt door de leerkracht een uitgebreide analyse gemaakt en krijgt de leerling extra ondersteuning en begeleiding.
	CITO DMT kaart 1,2 & 3	Bij een score van IV/V wordt door de leerkracht een uitgebreide analyse gemaakt en krijgt de leerling extra ondersteuning en begeleiding op het gebied van tempo lezen van losse woorden.
	CITO AVI lezen	Bij het behalen van geen AVI start wordt door de leerkracht een uitgebreide analyse gemaakt en krijgt de leerling extra ondersteuning en begeleiding bij het technisch lezen.

Lentesignalering	Lentesignalering LIJN3	Afname toetsen na thema 9 van de methode 'LIJN3' om de auditieve vaardigheden, letterkennis en decodeervaardigheden na te gaan bij de leerlingen. Leerlingen die uitvallen krijgen extra ondersteuning en begeleiding.
Juni (= Zomersignalering)	Zomersignalering LIJN3	Afname toetsen na thema 12 van de methode 'LIJN3' om de auditieve vaardigheden, letterkennis en decodeervaardigheden na te gaan bij de leerlingen of ze deze vaardigheden beheersen. Leerlingen die uitvallen krijgen extra ondersteuning en begeleiding bij de start van groep 4.
	CITO Spelling E3	Bij een score van IV/V wordt door de leerkracht een uitgebreide analyse gemaakt en krijgt de leerling extra ondersteuning en begeleiding bij de start van groep 4.
	CITO DMT kaart 1,2 & 3	Bij een score van IV/V wordt door de leerkracht een uitgebreide analyse gemaakt en krijgt de leerling extra ondersteuning en begeleiding op het gebied van tempo lezen van losse woorden bij de start van groep 4.
	CITO AVI lezen	Bij het behalen van geen AVI start wordt door de leerkracht een uitgebreide analyse gemaakt en krijgt de leerling extra ondersteuning en begeleiding bij het technisch lezen bij de start van groep 4.

1.4 Voortgezet (technisch) lezen en spellen in groep 5 t/m 8

Vanaf groep 4 staat het vlot kunnen lezen en het (redelijk) correct kunnen spellen centraal en dit is zeer belangrijk voor het gehele onderwijsleerproces (Stavenga, 2001). Wanneer leerlingen moeite hebben met automatisering ten aanzien van woordidentificatie is het volgens het protocol leesproblemen en dyslexie groep 4 – 8 (Gijsel et al, 2011) belangrijk dat leerlingen die nog niet eerder zijn onderkent, in groep 4 – 8 gesignaleerd worden om zo diagnostiek en aanpassingen in het onderwijs mogelijk te maken (zie hoofdstuk 2 en 3). Hierbij is het belangrijk dat er net als in de groepen 1 t/m 3 ondersteuning en begeleiding gegeven wordt en staan de twee meetmomenten van de Cito centraal. Onderstaand schema geeft weer welke toetsmomenten er in het jaar gebruikt worden in groep 4 t/m 8 om dyslexie vroegtijdig te erkennen:

Groep 4 t/m 8

Meetmoment	Toets	Toelichting
Januari	CITO Spelling M4 – M8	Bij een score van IV/V wordt door de leerkracht een uitgebreide analyse gemaakt en krijgt de leerling extra ondersteuning en begeleiding.

	CITO DMT kaart 1,2 & 3	Bij een score van IV/V wordt door de leerkracht een uitgebreide analyse gemaakt en krijgt de leerling extra ondersteuning en begeleiding op het gebied van tempo lezen van losse woorden. Vanaf groep 5 wordt alleen DMT kaart 3 getoetst en leerlingen die uitvallen worden met DMT kaart 1 en 2 door getoetst.
	CITO AVI lezen	Bij het behalen van geen AVI passend bij de leerjaar wordt door de leerkracht een uitgebreide analyse gemaakt en krijgt de leerling extra ondersteuning en begeleiding bij het technisch lezen.
	PI dictee	Bij behalen van een IV/V score bij Spelling M4 – M8: Dictee waarbij het DLE (didactische leeftijdsniveau) vastgesteld kan worden.
	Klepel test	Bij het niet behalen van het leesniveau van de groep: één minuut lezen van onzinwoorden om het leesniveau van losse woorden vast te stellen.
Juni	CITO Spelling E4 – E7	Bij een score van IV/V wordt door de leerkracht een uitgebreide analyse gemaakt en krijgt de leerling extra ondersteuning en begeleiding bij de aanvang van nieuwe groep.
	CITO DMT kaart 1,2 & 3	Bij een score van IV/V wordt door de leerkracht een uitgebreide analyse gemaakt en krijgt de leerling extra ondersteuning en begeleiding op het gebied van tempo lezen van losse woorden. Vanaf groep 5 wordt alleen DMT kaart 3 getoetst en leerlingen die uitvallen worden met DMT kaart 1 en 2 door getoetst.
	CITO AVI lezen	Bij het behalen van geen AVI passend bij de leerjaar wordt door de leerkracht een uitgebreide analyse gemaakt en krijgt de leerling extra ondersteuning en begeleiding bij het technisch lezen.
	PI dictee	Bij behalen van een IV/V score bij Spelling E4 – E7: Dictee waarbij het DLE (didactische leeftijdsniveau) vastgesteld kan worden.
	Klepel test	Bij het niet behalen van het leesniveau van de groep: één minuut lezen van onzinwoorden om het leesniveau van losse woorden vast te stellen.

1.5 Conclusie

Wanneer dyslexie vroegtijdig onderkend wordt zal de leerling begrip krijgen en niet gaan twifelen aan het eigen kunnen. De leerling zal meer begeleiding en ondersteuning nodig hebben en krijgen om verder te komen in de ontwikkeling. De leerkracht en intern begeleider zullen bovenstaande punten meenemen in de toets- en groepsbesprekingen naar aanleiding van de leerlijnen jonge kind en Cito toetsen om deze leerlingen vroegtijdig te signaleren. In het volgende hoofdstuk zal het vervolg van de signalering, de diagnostiek, toegelicht worden.

Hoofdstuk 2. Diagnosticeren leesproblemen en dyslexie

In het tweede hoofdstuk zal de diagnostiek van leesproblemen en dyslexie centraal staan. Allereerst ligt er een taak voor school om de leerlingen met het vermoeden van (ernstige) leesproblemen en dyslexie te ondersteunen en begeleiden. Het protocol ernstige leesproblemen en dyslexie (Masterplan dyslexie, 2017) geeft hiervoor richtlijnen en handreikingen om dit effectief en verantwoord uit te voeren. Wanneer dit niet het gewenste effect oplevert zal er overgegaan worden op de aanvraag voor vergoede dyslexieonderzoek via de gemeente Barneveld. Deze route zal in dit hoofdstuk toegelicht worden.

2.1 Begeleiding en ondersteuning

Door effectieve begeleiding zorgt de Koningin Julianaschool ervoor dat een leerling met (ernstige) lees en spellingsproblemen verzekerd kan zijn van ondersteuning gedurende de basisschool. Via signaleren en intensief begeleiden volgens het protocol ernstige leesproblemen en dyslexie (Masterplan dyslexie, 2017). Daarin worden vier zorgniveaus aangegeven om leerlingen met het vermoeden van dyslexie tegemoet te komen met betrekking tot het leren lezen en spellen. Deze vier zorgniveaus worden als volgt ingezet binnen IKC Juliana:

2.1.1 Zorgniveau 1

Deze interventie vindt plaats binnen de groep:

- Effectieve instructie, goed klassenmanagement en voldoende tijd voor technisch lezen
- Juiste uitvoering van effectieve methodes voor het aanvankelijke lees- en spellingsonderwijs (BOUW!, Lijn3 en Leesfontein in groep 3).
- Gebruik van het leerlingvolgsysteem met de daarbij behorende genormeerde toetsen rond technisch lezen en spelling (zie toetsen bij hoofdstuk 1).

2.1.2 Zorgniveau 2

Wanneer leerlingen aan zorgniveau 1 niet meer voldoende hebben dan gaat zorgniveau 2 in. Dit is van toepassing op ongeveer 25% van de leerling en is gericht op meer instructie en begeleiding. Dit zijn de leerlingen die IV/V score behalen bij de genormeerde toetsen.

- Differentiatie bij het technisch lezen en bij spelling, zoals verlengde instructie en extra leestijd. Dit wordt vormgegeven aan de instructietafel door meer interactie en een intensievere instructie te kunnen geven dan bij de groepsinstructie. De verlengde instructie is gericht op herhaling, oefening en preteaching en is ongeveer 15 minuten.

2.1.3 Zorgniveau 3

Ongeveer 10% van de leerlingen heeft niet voldoende aan de begeleiding op zorgniveau 1 en 2. Dit zijn de leerlingen die een V score behalen op de genormeerde toetsen. Dit zijn de leerlingen met leesproblemen en eventueel dyslexie. Dan gaat zorgniveau 3 in en is individu gericht en gaat om geïntensiverde ondersteuning:

- Specifieke interventies worden uitgevoerd door een professional (leerkrachtbevoegd) in de school en is gericht op het Connect Lezen, Ralfi lezen, Bouw, Estafette, letters en klanken oefenen, spellingsstrategieën aanleren.
- Deze begeleiding en ondersteuning wordt een uur in de week uitgevoerd en sluit aan bij de onderwijsbehoefte van de leerling gedurende een half jaar

Wanneer de intensieve extra begeleiding buiten de groep niet het gewenste effect laat zien bij de genormeerde toetsen kan er na 3 meetmomenten met een

IV/V score op DMT of Spelling een psychodiagnostisch onderzoek worden aangevraagd bij de gemeente. Dan gaat het laatste zorgniveau in.

2.2 Aanvraag dyslexie onderzoek gemeente Barneveld

Na het doorlopen van de drie zorgniveaus is het laatste zorgniveau de aanvraag voor een vergoede dyslexieonderzoek. Hier valt 4% van alle leerlingen onder. Het zijn de leerlingen die bij 3 meetmomenten een IV/V score behalen met DMT wordt of een IV/V score met spelling. Met de invoering van de Jeugdwet per 1-1-2015 is er rondom dyslexie het nodige veranderd. Het afgeven van beschikkingen voor diagnose en behandeling van Ernstige Enkelvoudige Dyslexie (EED) is nu een taak voor de gemeente. Wij als school kunnen niet meer (rechtstreeks) verwijzen naar behandelaars. De gemeente moet daar eerst een beschikking voor afgeven. De intern begeleider overlegt met ouders na het doorlopen van de drie zorgniveaus of de leerling aangemeld mag worden voor een onderzoek bij de gemeente Barneveld. Er moeten hiervoor 2 formulieren worden ingevuld, het leerlingdossier dyslexie en het aanvraagformulier voor Jeugdhulp. Deze moeten worden ingediend bij CJG Barneveld via aanmeldingenjeugd@cjgbarneveld.nl. De intern begeleider van IKC Juliana neemt hierin de regie en zorgt dat alle formulieren bij de gemeente terecht komen. De dyslexiedeskundige stelt de aard en ernst van de lees- en of spellingsprobleem vast. Leerlingen waarbij ernstige dyslexie wordt geconstateerd, krijgen op grond van het protocol ernstige leesproblemen en dyslexie een indicatie voor een gespecialiseerde vergoede behandeling. De gemeente Barneveld bepaald in overleg met ouders welke behandelaar deze gespecialiseerde hulp gaat uitvoeren. Hier worden ouders en school van op de hoogte gehouden.

Hoofdstuk 3. Interventies en aanpassingen bij dyslexie

Nadat er vastgesteld is of er sprake is van Ernstige Enkelvoudige Dyslexie (EED) en er een dyslexieverklaring is afgegeven start de behandeling door een gespecialiseerde dyslexiebehandelaar. Daarnaast is het de taak van ons als school om de leerling zo goed mogelijk te begeleiden en ondersteunen. Dit gebeurt ook wanneer er geen dyslexie vastgesteld kan worden. De leerling zal dan ondersteuning blijven krijgen zoals in hoofdstuk 2 bij zorgniveau 3 staat beschreven.

Naast de ondersteuning en begeleiding op school compenseert en dispenseert IKC Juliana om leerlingen met dyslexie tegemoet te komen. Dit gebeurt door ondersteunende hulpmiddelen. Deze kunnen op alle onderwijsniveaus worden ingezet. In de groep, maar ook thuis bij het maken van huiswerk. In dit hoofdstuk zal worden toegelicht welke ondersteunende hulpmiddelen er aangeboden worden aan leerlingen van IKC Juliana met ernstige leesproblemen en dyslexie.

3.1 Ondersteunende hulpmiddelen

De ondersteunende hulpmiddelen die we als school aanbieden helpen bij het lezen en het spellen. Door het gebruik van ICT zal er software worden ingezet om de leerlingen te helpen bij het leren. In overleg met de intern begeleider wordt per leerling bekeken wat er nodig is aan ondersteunende hulpmiddelen.

3.1.1 Remediëren

Onder remediëren wordt verstaan *'het oefenen en verbeteren van vaardigheden'*. Bij het oefenen van vaardigheden wordt zo nodig gebruik gemaakt van ICT software. IKC Juliana gebruikt sinds het schooljaar 2018-2019 hiervoor Read and Write van Lexima. De leerlingen kunnen op een chromebook gebruik maken van een gesproken functie. Zo horen ze wat ze intypen en kan de tekst voorgelezen worden. De methodes voor taal, spelling, begrijpend lezen en zaakvakken zijn online beschikbaar. De leraar zorgt ervoor dat het vak dat wordt aangeboden beschikbaar is de chromebook zodat de leerling hiermee kan werken. De software kan als extra ondersteuningsmiddel worden ingezet, maar is geen vervanging van de instructie.

3.1.2 Compenseren

Om de belemmeringen waar de leerling tegenaan loopt te verminderen wordt er gecompenseerd. We onderscheiden daarin technische en niet-technische compensaties. Niet-technische compensaties zijn bijvoorbeeld tijdsverlenging, vergroten van de tekst en aanpassing in de normering (bijvoorbeeld geen spellingsfouten bijstellen meetellen) en het gebruik maken van een spiekboekje met de spellingsregels. Technische compensaties zijn er in de vorm van software zoals Read and Write, die het lezen en schrijven vergemakkelijken. Wanneer er zowel niet-technische als technische compensaties ingezet worden wordt dit beschreven in het groepsplan bij aandachtspunten per leerling.

3.1.3 Dispensatie

Als laatste kan het zo zijn dat een leerling met dyslexie een bepaalde taak niet meer uitoefent: de leerling wordt er van vrijgesteld. Ook hierin onderscheiden we niet-technische dispensatie en technische dispensaties. Niet-technische dispensatie zijn bijvoorbeeld mondelinge overhoringen in plaats van schriftelijk en het niet hardop hoeven lezen. Technische dispensaties zijn bijvoorbeeld het gebruik van een computerprogramma die het lezen en/of schrijven vervangen; de leerling leest/schrijft niet meer mee. Deze laatste optie wordt in Read and Write door de woordvoorspeller op IKC Juliana toegepast.

Vanaf groep 4 kan gebruik worden gemaakt van Read and Write bij het maken van de CITO toetsen spelling en begrijpend lezen. We hanteren als school de regels die het CITO verplicht stelt bij dyslexie. Leerlingen met dyslexie mogen tevens bij de centrale eindtoets gebruik maken van Kurzweil. Ook mogen deze leerlingen gebruik maken van de tijdsverlenging. Dit geldt ook voor de afname van Avi teksten bij technisch lezen. Ook hierbij neemt de school de regels van CITO in acht.

Bronnenlijst

Avontuur, J. (2003). *Begeleiding van kinderen met dyslexie in het basisonderwijs*. (3^e dr.). Soest: Uitgeverij Nelissen.

Gijssel, M., Scheltinga, F., Druenen, M. van., Verhoeven, L. (2011). *Protocol leesproblemen en dyslexie voor groep 5 - 8*. Nijmegen: Expertisecentrum Nederlands.

Jong, P.F. de, Bree, E.H. de, Henneman, K, Kleijnen, R., Loykens, E.H.M., Rolak, M., Struiksmā, A.J.C., Verhoeven, L., & Wijnen, F.N.K. (2016). *Dyslexie. Diagnostiek en behandeling. Brochure van de Stichting Dyslexie Nederland*. Geraadpleegd op 13 januari 2017, van <http://www.stichtingdyslexienederland.nl/publicaties.aspx>.

Stavenga, A. (2001). *Over dyslexie. Diagnostische besluitvorming in de praktijk*. (1^e dr.) Utrecht: Seminarium voor Orthopedagogiek.

Steunpunt dyslexie. (2017). *Signalering van de taalontwikkeling in groep 1 en 2*. Geraadpleegd op 13 januari 2017, van [http://www.steunpuntdyslexie.nl/dyslexieop-school/primair-onderwijs/groep-1-4-\(onderbouw\)/signaleren/in-groep-1-en-2/](http://www.steunpuntdyslexie.nl/dyslexieop-school/primair-onderwijs/groep-1-4-(onderbouw)/signaleren/in-groep-1-en-2/).

Steunpunt dyslexie. (2017). *Signalering van de taalontwikkeling in groep 1 en 2*. Geraadpleegd op 13 januari 2017, van <http://www.toetswijzer.nl/main.asp?Subject=TGDirect&Text=34>.